

+ Pomhaj Bóh

Časopis ewangelskich Serbow

Budyšin, februar 1987

2. číslo · ISSN 0032-4132 · Létník 37

Moja duša je čicha k Bohu, kotryž mi pomha. Psalm 62,2

Takle je Michał Frenzel tutu sadu po Lutheru do serbščiny přežožil. Tute hrono je nam tak lube a dowěrjene. Hdyž pak hladaš do Ochraniowskich hešlow, je tute słowo tam trochu hinak po hebrejskim prateksē přeložene, podobne kaž to w katolskich serbskich psalmach steji: „Jeno pola Boha je pokojena moja duša; wot njego přichadža mi pomoc.“ Njech je, kaž chce, na kózdy pad chce psalmski spewar zwuraznić, zo je tuton swět městno njepokoj a njeměra, městno hary a ropota. Ja sam bydlu w šuli. Wězo džéći haruja a hawtuja. Kajki wrjeskot njepřinjese moderna technika ze sobu! Hara w fabrikach a na drôhach a na hasach a w powětře přez lětadla! Ja mohl hišće wjele mjenować. To pak je wšo zwonkowny njeměr a njepokoj.

Tudy pak so jedna wo znutřkowne, wo dušu. Haj, my smy husto njeměrní čłowjekojo w njeměrnym swěće. Hdyž ci přewjele džéla do rukow hlada, hdyž sy něsto ruzdneho nazhonił, hdyž sy něsto skepsał, hdyž hlōs twojeho swědomja rěci, budžeš njeměrny. Haj, swjaty cyrkwiński wótc Hawštyn praji w modlitwje: „Naša wutroba je njeměrna w nas, doniž k měrej njepřińdze, Božo, w tebi.“ To můžeš počahować na wěčny měr; ale to płaći tež hižo tu a nětko. A tak měni to tež psalmski spewar: „Jeno“ – a hewak nihdze na swěće – „pola Boha je pokojena moja duša; wot njego přichadža mi pomoc.“ A druhi psalmist (121,1.2) so stysknje praşa: „Ja pozběham swojej woći k horam. Zwotkel mi pomoc přińdze?“ A sam wotmołwja: „Moja pomoc přińdze wot Knjeza, kiž je njebjo a zemju scinił.“ My mamy wjele krasnych příkladow dživneje bōjskeje pomocy. Druhy hinak pomha, druhy wón docyla njepomha, kaž smy sebi to myslili. Ale pomoc přichadža na kózdy pad za našu dušu přez našeho Knjeza Jězom Chrysta.

G. L.

Na wopyté

Jědu na wopyt, na wopyt do Pólneho Kejžora, maleje, na štyri statoki licaceje wjeski njedaloko Wósporka. Kilometer za Wósporkom wotboč z Hbjelsčanskeje dröhi. Nětko hišće něsto metrow po njenahladnym pućiku a hižo steju wosredź dwora Hornčerjec statoka. Twarjenja su derje zdžeržane, je widzeć, zo so tu pilne ruki wo porjadk staraja. Hdyž z awta wulžu, mje swědomje hrjeba, hač drje budže mój wopyt witaný wšedny džen dopołdnja a bjez přizjewjenja? Dacy ke chěžnym durjam přińdzeť mi hižo starej žonje napřečo a mje wutrobnje witatej: Ně, ně, smoj runje dopłokaloj ... rano w pjećich stanijoj, zo bychmoj rjane wjedro wužiłoj ... Z jeju rjaneju fałdateju mjezwoców wučitam wjeselo nad wopytom.

A hižo smy w kuchni. Powitam Jana Hornčerja, starca na konopeju ležaceho. Hnydom pôdla steji ložo. Něsto měsacow hižo njepřińdze z kuchnje, a zo by po schodach do spanskeje šoł, na to žane myslę njjeisu. Jeho žona kaza mi za bliđo, a druha staruška, jeho 83letna sotra Hanka Hornčerjec so ke mni přisydney. Spěšnje steji tykanc na blidze a kofej so naliwa. Dostanu šalku, spodnju šalku a talerk, Hornčerjec pija swój kofej z wšedneje šalki, tykanc kladu sej na blido. To je tak samozrozumliwe, kaž njeby hinak być mohlo na swěće. W róžku steja wulke kachle z rólu a kachlonkom, kajkež je lědma hišće wuhladaš. Wšednje na nich wari, knj. Hornčerjowa praji, pôdla stejace plunowé kachle jenož wužiwa, hdyž dyrbi z warjenjom chwatać. Je mi, kaž bych doma była, wšitko tu dycha přečelnosć, spokojnosć a mér.

Dopomnu so, zo njejsym jenož přišla, zo bych tu sedžala a so derje čula. Chcu sej wot Hornčerjeca Hanki a Jana powědać dać wo poslednimaj Serbomaj w Pólnym Kejžoru. Wot njeju, kotrajž staj w Budyskim kraju najdale na wuchodze bydlacaj starozasydlenaj Serbaj. Hanka pōčne powědać, so zamołwjejo za swoju serbščinu. Sypat jej rozklaſć, zo jej zavidzu jeje wuběrnou ludowu rěč, ale bórze so toho wzdam wědžo, zo mi to tola njewéri – a připosłucham.

Hornčerjec běchu doma pjeć džeci. Třo su hiše živi: Hanka a Jan tu w Pólnym Kejžoru, Lenka we Worcynje. Marka hižo dołhe lěta na kěrchowje wotpočuje. Sylzy stupaja Hance do woči, hdyž powěda, zo je bratr Ernst, kiž bě farar w Hučinje, spočatk sydomdžesatych lět wumrěl. Lěta dołho bě Hanka na Hučinjanské farje bydlila, Hučina – to je jeje druha domizna. Tam bě tež

„Jeu prjedy dži nam tu na zemi“ – Wušiwanka z Pólneho Kejžora.

Wutrobne přeprošenje na serbski ewangelski kublanski džen
dnja 23. februara 1987

TEMA: Wótcojo wěry w Swjatym pismje.

Započatk w 9.30 hodž. w Budyšinje
we wosadnym domje na Hornčerskej

na serbske kemše chodžila, ale wézo, črjódka serbskich kemšerjow woteběraše, němske kemše běchu bohatšo wopytane a z tym bôle swjatočne. Ernst Hornčer je byl posledni serbski farar a zdobom posledni farar docyla w Hućinje. Džensa tam jědži farar z Malešec.

Hanka powěda, zo bě Hornčerjec swójba hižo za čas jeje džecatstwa jenička w Pólnym Kejžoru, kotaž serbse réčeše. Někotryzkuli stary drje hišće serbsce móžeše, tola džecina bě wša němska. Do šule chodžachu džedči do Wósporka, hdež běchu Hornčerjec nimo Wujézdzánskich Lehmanec jeničke serbske džecí. Ale wézo, w šuli tež woni němsce mjez sobu rěčachu. Ani we Wósporskej cyrkwi ani w šuli serbskeho słowa njesyšachu, a tola znaje Hanka džensa hišće něsto serbskich hrónčkow a kěrlušow, džed bě je džecí naučili. A džed bě tón, kiž by sej hdys a hdys

njedželu konja zapřahnył, zo by do su-sodnje wosady, do Hrodžišča, na serbske kemše jěl a přeco by někoho z džé-či sobu wzał. Tež hdyž nastajichu so Hornčerjec na wopyt pola přiwuznych w Zuborničce, bychu doma stajnje tak wotjeli, zo bychu sčasom w Barče byli a tam serbske kemše wopytač mohli. Pozdžišo, jako džed chorosće dla wjace z domu njemožeše, chcyše doma tola serbsku spowědž swjeći. Ze zdalenych Nosaćic a z Kotec přínděštaž serbskaj fararjej, zo by so džedčej přeče spjeliňo. Hornčerjec nan čitaše „Serbske Nowiny“, a žiwe wě so Hanka dopomnič, kak bě wón swarił, jako počachu wudawać „Serbske Nowiny“ w nowym, analogiskim prawopisu. Tež Hanka móže lědy „nowe“ serbske pismo čitač, stare haj, to bě ju džed hišće naučili. W 30tych lětech, jako jeje bratr Jan sej němsku žonu domoj přiwjedže, začahny tež do Hornčerjec statoka němcina jako wobchadna rěč, a džensa so Hance, kaž

praji, němski jazyk tež spěšnišo wjerći hač serbski.

Hdyž so za serbskimi knihami prašam, mi praji, zo drje by mohlo hišće něsto byc na ťubi a, hdyž so hižo za starym prašam, hač drje njebych wo stare wobrazy rodžila, tajke křesánske, dokež drje lědma što wo nje zajim změje, hdyž tu wona wjace njebudže. A hdyž praju, zo bych je wzał, so mi staruška dodžakować njemože.

Za mojich hosicelov je na času, so wo wobjed starač. Rozzohnju so wot Hornčerjec třoch starych ludži, ale nic bjež toho, zo bych sej hišće kupjel wobhladała, kiž sej mokži wutwraja a na kotruž su tež moji hosiceljo hordži. Starušce mje přewodžetej k awtu, a wěm, zo tutón wopyt njebeš posledni pola Hornčerjec w Pólnym Kejžoru.

*

(Na tutym wopyće pobych w naleču 1985. Mjeztym wotpočuje Jan Hornčer na kérchowje we Wósporku.) T. M.

Za naše džecí

Jana, póst a pôstnicy

Zbožowna steji Jana před špihelom. Njemóže so nahladač na swoju blyščatu drastu. Nadobo slyši chěžine durje so wotewrič: Nan dze wot džela. Spěšnje leči jemu napřečo: „Nano, hladaj nož, kak rjana sym!“

„Hm“, praji nan a sej Janu ze wšech bokow wobhladuje, „sy wopravdze šikwana, tajki prawy kašpork.“

„Mać je mi to zešila“, powěda Jana hordže dale, „sym tola tak rady chcyła kašpork k pôstnicam być, tajki, kiž móže přeco hluposće cinič. A hladaj nož, te złote hwězdžički, kak so te frinkola, a tón zwónček na měcy, tón wopravdze zwoni.“ Jana třase z hlowu, a wopravdze, zwónček zaklinkota. „Tamne džecí budu so džiwač, kajke rjane drasty mam.“

„Zawěsće“, praji nan, kiž bě mjeztym do kuchnje došoł, so tam za blido sydnył a sej šalku kofeja nalał, „ale wěš da ty docyla, što pôstnicy su?“

„Wézo, zo wém“, praji Jana a so k nanej přisydnje. „To je swjedčeň, hdyž móže so kóždy na někoho tamneho přewoblékač. A to je přeco w zymje.“

„To trjechi, ale wěš ty, čehodla su pôstnicy přeco w zymje?“ so nan dale prasha.

„Hm“, přemysluje Jana. „Čehodla w zymje? To njewém. A čehodla?“

„To je cyle jednorje. Pôstnicy su přeco 40 dnjow do jutrow.“

„Přeco 40 dnjow do jutrow? A čehodla to?“ so Jana džiwa.

„Wěš ty, to zwisuje z Jězusom.“

„Što, pôstnicy zwisuja z Jězusom?“ so Jana hišće bôle džiwa. „To sej njemožu předstajici.“

Nan nala sej znowa kofej a započa wujasnič: „Ty tola wěš, zo je Jězus Čichi pjatk na křížu wumrěl. A zo by so kóždy křescán na to dopomnił, zo je Jězus tež za jeho hréchi wumrěl, je cyrkej postajila 40 dnjow do jutrow jako wosebity čas, jako pôstny čas. W tuthy dnjach je so měl kóždy křescán posći, to rěka, žane mjaso jěsc, žane swjedzenie swjeći a docyla kusk chuduo žiwy byc hač hewak.“

„Što pak ma to z pôstnicami cinič?“ Jana nana přetorhnje.

„Sluchaj: Póst – pôstnicy, to tola hižo jenak klinči. Dokelž su so ludžo měli 40 dnjow posći, su sej prajili: Džen do započatka pôstnego časa hišće raz prawe woswječimy. Tak su nastali pôstnicy. To z tym přewoblékanjom, to je hakle pozdžišo k tomu přišlo. W dawnych časach bě to jenož jednory swjedčeň: z dobré jědž, z hudžbu, re-jemi... Nětko wšo wěš.“

„Haj, ale praj mi, čehodla dyrbi to runje 40 dnjow być?“ so Jana prasha a hnydom na to zawała: „Ach, nětko wěm, dokelž je so Jězus sam w pusčinje tež 40 dnjow posći. Trjechi to?“

„Móžno“, měni nan, „ale nětko kóne. Dyrbju hišće něsto dželac.“

„Jedne prašenje hišće“, prosy Jana. „Što je rozdžel mjez pôstnicami a karnewalom?“

„To je cyle to samsne. Karnewal příndže z italskeho wot carne vale. A to zaso rěka: mjaso božemje! Rozumiš: póst – žane mjaso k jědži – mjaso božemje. A hdyž smy runje při tym, móžu cihišće jedne slovo wujasnič: Po pôstnicach je popjelna srjeda, a ta rěka tohodla tak, dokelž je to prěni džen pôstnego časa a popjeł je znamjo za zrudobu a wotprošenie. Ale nětko do džela!“

„Jenož hišće jedne prašenje, wopravdze.“

„Na derje, ale wopravdze poslednie.“

„Praj mi, nano, čehodla swječimy pôstnicy a nic wjace póst, hdyž to tola hromadze słuša?“

Nětko so nan džiwa: „Hm, čehodla poprawom nic? Na to sam hišće ženje myslil njejsym. To je dobra myslička, zo bychmy tež my doma mohli w pôstnym času... Wěš ty što, wo tym wječor hišće raz poričimy, hdyž je mac domoj. Ale prawje maš, poprawom to hromadze słuša: póst a pôstnicy.“ T. M.

Přispomjenčko

Wčera něchtó twjerdžeše: Cyrkej so wjac wo tych njestara, kiž su so jej – z kajkeje přičiny tež – zdalili. Haj, wona na nich docyla wjace njemysli, ale je spokojom z tymi, kiž k njej slúšaja.

Njeje na tym něsto prawe, tež hdyž so to tak absolutne prají njemože? Při rozmyslowanju wo tym so dopomnich, zo sym jónu něhdžé slyšal abo čital:

„Bože słwo zamjelčeć je kaž potřebnemu pomoc zapovědić.“ Z tym chcyše so prají, zo je tež Bože słwo za druhého pomoc, a to w dobrych a čežkých časach, haj, zo je zepřa a našemu živjenju zmysl dawa. Přez Bože słwo mámy tež potom nadžiju, hdyž druheje nadžije njeje. Haj, Bože słwo zamjelčeć je kaž prawy puć znać a druhemu so dač zabłudzić.

Čehodla pak potom so bôle wo tych njestaramy, kiž hišće prawy puć wumóženja njeznaja? Snano tohodla, dokež njewěmy, kak mámy jim prawy puć pokazać? Při tym pak chce nam kublanski džen pomhać. Wón chce nam pokazać, kak su wótočo biblie w swojim času to činili. Nadžijam so, zo přez to tež za nas, našu wěru a wuznaće našeje wery něsto wuknjemy. Móžeče so hižo džensa k Bohu za to modlić.

S. Albert

Znamjo swětoweho modlenskeho dňa žonow.

Mudrość starych Serbow

Huněj dobré dawachu, měnješe, zo z luboséu

Mišterska fabula, kotaž z krótkimi, zrozumliwymi słowami šwika zaslepnu sebičnosć, kotaž směšne so da znejewužiwać na njehańičiwe wašne.

Bur kormi swinjo z mlokem a woměškom, nic z lutej luboséu, ale zo by jo potom zarězał a zjedl. To wšak swinjo njepřewidži, ale z hluposću so kormi, zo by bur čím wjetši wužitk z toho měl.

Přisłowo chce nas warnować před słodkimi liščerskimi słowami. Budź stróżby! Pochlěbnik so tebi lišci z mjeandom, zo by će potom njehańičiwe truhnył.

Gerhard Wirth

Lěta džěćatstwa 1916-1926

Njedžela w Stróži

Njedžela bě krasny wjeršk cyłego tydzenja. Wona bě tón rjany, zbožny kónč po šesc džělowych dnjach. Na nju so wjeselachmy a ju potom tež z cyłej radosci wužichmy. Husto so mi na ranje džieše, zo je njedžela, a kajke potom wostrózbenjenje! Ně, njedžela je nimo. Pónđela je. Nowy tydzeń wśedneho džěta so započnie. Škoda! W njebjesach budze wčena njedžela. To budze rjenje!

Njedželu so njedželaše, so njesmědžeše džělać. Njemžone, zo by něchtó drje wo kałał abo w brožni młoćił. To njebě jenož přećiwo Bożej kazni, ale tež přećiwo statnym zakonjam. Njedželski mér njesmědžeše nichtó kazyj. Kóždy měješe prawo, njedželu wotpočnyć, wodchynyć, mér wužiwać. Njedžela bě cyle hinaši džen hač kóždy wśedny. Škoda, zo njemžemy džensnišemu časej tajku njedželu přjedawšich lět pokazać. Snano by so mojemu pilnemu susodej zastyskało po tajkim zawěrnje swyatym dnju. Za njeho je njedžela bjez džela dračina wostudy. Wón chce, wón dyrbi njedželu džělać, zo by ju přetral.

Bóh je nam dał dobry, spomóżny rytmus za naše zemske žiwjenje: džen a noc – džělać a w ćmowej nocy wotpočować, po šesc džělowych dnjach njedželu, lěćo z połnym napinanjem na polach a lukach a zymu z měrnišim hospodarjenjom doma.

Sobota bě přihotowanje na njedželu. Žony njeńdžechu na polo, ale rjedzachu

dom a statok. Mój nadawk bě dwór wumjesc. Ach, zdaše so mi wón tehdom wulki. To žanoho kónca njebě. Hdyž pozdžišo jako dorosceny do Stróže příndzech, so džiwach, jak mały je. Mać so staraše, zo by nazajtra kóždy swoju kemšacu drastu mél.

Zbožne wotučenje njedželu rano. Džensa je njedžela! Wśo měješe hinaši, swjatočny napohlad. Samo kury njeńdželsce po wumjećenym dworze wažnje stupach a měrnišo dakotachu.

Kak smy njedželu kemši jězdžili, wo tym wam hižom powědach. Njedželske popołdnjo bě w Stróži ciche, měrni, tak njewuprjane rjane. Hdyž bě kuchina zrumowana, so wśo k měrej lehny. Běda nam džěcom, hdyž mylachmy. Pak won pak změrom sedzeć. Mać njeměješe za cyły tydzeń chwile připołdnju wotpočnyć, chiba njedželu. Z džakownosci so na konopej lehny a tam dołho měrnje spaše. Husto wšak ju hłowa boleše. Potom mje prošeše, zo bych so přisydnył a jej ruku na čolo połožił. Swoju mać lubowach přewšo. Tuż tam změrom při njej sedźach. Hdyž wona wusny, so skradzū mjeļo wotsalich.

Druhdy mějachmy wopyt aby dón-dzechmy na wopyt k Jankecom, k Němcem abo dojedzechmy k Jitkowskemu wujej. Kóždy měsac příndze Ochranowski misionar Fabricius do Stróže, zo by nam misionsku hodžinu džeržał. Wón bě dwě lěće w Paramaribo w Južnej Americe za misionara pobyl. Chorowa-

tosće dla dyrbješe so do Europy wróćic. Cyle wésce je wón wjèle wo swojim misionarskim džéle mjez pohanami powědał. Ja běch hišće přemały, zo bych to zrozumił. Sobi hić pak dyrbjach a tež chcych. Mi je džensa hišće w pomjatku, jak pola Birmichec Gustle časnik na scénje ze swojej dołhej čapawku tak pomału tikotaše. Fabricius zemrě w lěće 1933 58 lět starý.

Zwjetša pak wostachmy njedželu doma. W někotrych swójbach so wšitcy w dobrej stwé zhromadzichu, kěrluše spěwachu, a z postile so předowanje wučita. Za našu mać bě radostne dušine wokřewjenje, hdyž njedželu popołdnju w „Cionskich hłosach“ kěrluše našich serbskich duchownych wótcow čitaše. Jeje duša bě lačna a hłodna a dosta bohače chleb žiwjenja a čerstwu wodu znutřkowym wokřewjenja. Precio zaso bě wona pozběhnjena a zwjeselena, zo běchu serbscy pobožni basnicy runje to wuprajili, štož bě wona tež začuwała abo štož wona runje w swojej nuzy trjebaše jako posylnjenje we wérje. Jejny eksemplar Cionskich hłosów bě wsón rozskubany z wjèle čitanjom. My jón wjace nimamy. Škoda! Wón by nam mohl być widzomne znamjo pilneje čitarki.

Měrni naše njedžele běchu. Ženie nam njepříndze do myslow, zo by so nam wostudziło. My hólčata wšak „swjećachmy“ druhdy njedželu na swoje wašnje.

Wo tym wam snano pozdžišo něsto popowědam.
Gerhard Wirth

Dopomjeće na prosteho a swérneho Serba a křesćana

Próstwu serbskeho bratra, mały nastaw k 100. narodninam našeho nana, Jana Nalija, kotryž narodzi so dnja 6. 2. 1887 w Židžinom, napisać, nochcnych wotpokazać, dokelž je na času, w našej dobje tež spominać na prostych Serbow, bydlacych mjez ludom we wosadach a džělajo w ćichim za zdžerženje serbskeje rěče a z tym serbskeje kultury. Jedyn z tutych prćowarjow běše naš nan. Njehladajcy na čas a wudawki, jězdžeše so swojim kolesom po pućikach serbskeje hole Wojerowskich kónčin, zo by mjez Serbami šeril serbske pismowstwo. Wěm so hišće dopomnić, hdyž jědzech z nim z wulkim wačokom, napjelnjenym z „Předzénakom“, protuky za serbski lud, wot wjeski do wjeski, poskićejo swérnym čitarjam najnowše w serbskim słowie. Hišće po wojnje, hdyž wustupich ze swojej kulturnej skupinu w tamnych kónčinach, přistupi tam a sem ke mni stary, swérny Serb prašejo so, hač sym syn Jana Nalija.

Zwotkel pak čerpaše nan swoje mocy a swoju wutrajnosć, přeco zaso wustupować za prawa serbskeho ludu, a to wosebje w dobje fašizma? Běštej to jeho wulka lubośc k serbskemu ludej a kruta dowéra k našemu Bohu! We swojej „knize „Moje dopomjenki na I. swětowu wójnu“ wupraji jasnie swoje stejnisko k Bohu. Hdyž raz sam-lutki w nocy z wažnym wukazom jako ordonanca přez čémny lěs Francoskeje nožkowaše, kompaniju pytajo, čitamy slědowace sady: „Mějach wšak swoju nabitu třebu kruče w rukomaj. Přispominam pak, zo sym so po tutych nöcnych pućach mjenje na swoju třebu spuščił, ale bôle so swojemu Bohu doŵerjal. Tón je mi přeco pomhał a mi

nutřkowny mér spožčił, zo w pozdžišim času tajki puć pomału z wěstej radosci nastupowach.“ Abo hdyž pisa, čežko-zranylen ležo we wulkej sali klóštra we Flandernskej, hděz měješe pólny předar nutrnoś wo temje „Bóh je swérny“: „Čas swojego žiwjenja njedopomnju so podobneho hnūca duše, jako tu po přetratybolosach a čerpjenach, wosebje hdyž tak blisko před smjeru stejach. Rozložowaše nam tak nutrnie zańdzenosć čłowjeka, kiž džensa kćeje a ja jutre zwjadnje. Njemožach so sylzow zdžeržeć. Stóž te takle smjerći wućeknył, njeje wjacy hordy na tudomnym chuduškim swěće.“

Tuta dowéra k Bohu běše jemu tež po dalšim čežkim puću swojego žiwjenja pomoc a škit. Hačrunjež brunački naše bydlenje pŕerychu, nána přesčehowachu a jeho pozdžišo jako džělaćerja za čežke džela při wuporjedzenju kolijow železnicy zasadžichu (běše čežko-zranylen na pluća!), džěše tež tón puć z radosci, kaž nam hólcem w listach do wójny pisaše.

Kajke wulke zbožo běše za nas džěći, zo mózachmy wotroś w tutych strowych serbskich swójbnych poměrach (tež mać běše Serbowka), nasrēba so do syteje wole serbskeho ducha a wšu staršisku lubośc wužiwać, kotař so nam w tutym domje bohače poskići.

„Ora et labora“ (Modl so a džělaj!) běše nanowe hesło; bjez modlitwy njezapoca so pola nas doma wśedny džen. A hdyž dyrbjach my tō synojo won do 2. swětowej wójny, dóstachmy swój „Nowy testament“ sobu na čežki puć, a kóždy z nas wědžeše, zo doma staj staršej, kotař so kóždy džen wo derjemeće přiwuznych modlitaj. A tuta wěstosc da nam nutřkowny mér a pokoj!

Wšitcy so z wójny wróćichmy, jenož luby nan njezamó swoje žiwjenje wu-

chować. Posledne dny wójny, čakajo na wuswobodenje wot fašistskeje kwakle, trjechi jeho kulka w hajku bliško Mateho Wjelkowa, Na dniu mojego zranjenja w Holešowje pola Njeswaciida namakachu jeho z mnogimi towarzemi w tamnym zarosćenym lěsku. Nětko wotpočuje hižo lětdzesatki na Małowjelkowskim pohrębnišcu zhromadnje z lubej maćerku w serbskej zemi. A na kamjenju rowa steji jeho lubowane hesło „Ora et labora“.

K. Nali

Wo mér a jednotu
Dr. Max Josef Metzger — 100. po-smjertne narodniny

Straňje mało je nam dotal znate wo prćowarjach za mér a jednotu z doby mjez swětowymaj wojnomaj. Jedyń z wonyh njesprócnivych a njebojazných wojowarjow bě katolski duchowny dr. Max Josef Metzger. Narodził bě so jako syn wučerja dnja 3. februara 1887 w Schopfheimie w Badiskej. W lěće swojeje měnšiskeje swjećizny, 1911, naby tež titul doktora teologije. Wulce wobdarjeny a temperamentny dušepastyr spózna zahe socialnu nuzu jemu dowěrjenych. Z wosebitej starosći wěnowaše so alkoholikarjam — 1915 přewza wjednistwo abstinenčneho hibanja w Grazu.

Dožiwiwi hrózbu wójny jako wojerski dušepastyr na fransoskej froncę, sta so z horliwym wojowarjom za mér. 1917 załoži zhromadnje z dominikanskim patrom Franciskusom Stratmannem (1883 do 1971) „Měrowy zwjazk něrnskich katolikow“. W posledních lětech Weimarskeje republiky přišlušeše tutomu zwjazkue 40 000 čłonow, mjez nimi šesc arcybiskopow, 23 biskopow a 250 měšnikow. Swoju najsylnišu podpěru namaka zwjazk w nowinje „RMV“ (Rhein-Mai-

nische Volkszeitung), kotař docha-dzše do wšeho dželov Němskeje.

Duchowny bě dr. Max J. Metzger do spolnje wusměrjeny na přichad Božeho kralestwa po 1. Kor. 15,25: „Wón (Chry-stus) ma kralować.“ Tutomu zamérej služeše wot njego założene Zjednočenstwo Chrysta krala, kotrejuž přislu-je měšnicy a lajkojo. Swojemu prócowanju wo měr na swěće přidruži Metzger z tutym dalše wulke prôcowanie, mjenujcy zblîženie a wujednanje kře-scanskich cyrkowjow.

W adwence 1939 napisa Metzger bam-żej Piusej XII. z jastwa list a prošeň jeho wo wutworjenje „Sekretariata za jednotu křesčanow“ – wjace hač 20 lět před II. vatikanskim koncilom!

Nacionalsocialistiski stat widzeše w tutym měšniku strašnego njepřečela. 1934 bě dr. Max Josef Metzger štyri ty-dzenie, 1939 jědneče měsacow w ja-stwie. Dnia 29. junija 1943 bu znowa w Berlinje zajaty a dnia 17. apryla 1944 bu tónle martrar pokoja w Brandenburgu wotprawjeny.

„Wótce, do twojeju rukow poručam swojego ducha“, běchu jeho poslednie słowa.

G. Wornar

Wopomnjeće seniora K. P. Lanštjáka

Wopomnjeću zemréteho (16. julija 1986) prénjeho fararja 1. wosady w Praze Žižkovye a Praskeho seniora českobratrowskeje ewangelskeje cyrkwe na wuměnku Kristiána Pavla Lanštjáka buchu wěnowane 23. nowembra 1986 dopołdišne Bože služby z woprawje-njom a předowanjom M. Biča na słowa profeta Zachariaja a japoštoła Pawoła. Na popoldnišej zhromadźiznje wustupi chór „Jerónym“ z někotrymi staršimi duchownymi spěwami, a potom hōdno-ćeše džélo, prôcowanje a zasluzby nje-boičikeho nadrobnje emer. profesor bo-hosłowskeje fakulty J. A. Komenskeho Th. Dr. Miloš Bič. Zhromadźizna, kotař so w Žižkowskej cyrkwi wotmě-waše, so ze spěwom zakonči.

J. Mudra

Nowe serbske knihy

Młode lěta wjesneho hółca

Witamy tutu knihu z dopomjenkami Pawoła Grojlicha jako zabawnu, serbsku a sprawnu. Zabawna jē, dokelž so derje čita. Rěč je ludowa, wotrézki su krótke, w koždom so něsto stawa, štož so husto z wulkim humorom wopisuje. A ze znatymi so zetkaš, ze serbskej „prominencu“ tehdomnišeho časa runje tak kaž ze Sokec Maksom z Brézowa abo z Kanalowym Wirthom. Wotréz „Wěščenie z kartow“ słuša do najlep-sich kruchow serbskeho humoru. A tam, hdźe so wěc woprawdze trochu čehnje, při wopisanju čišćerskeho wukubljanja, tam awtor sam nam radži: „Prošu, pře-skoc tute strony.“ Ale wězo njeje radžom-ne přeskociti, dokelž hewak njebychmy zhoniли: „Něhdysa Smolerjec čišćernja běše porno džensnišej drje skromna, ale pilna a — serbska.“

Grojlichowa kniha je serbska. Nic je-nož po rěci a po stylu, ale z cylym swojim duchom. Ja na příklad sym z njeje hľubo spóznał atmosferu, kiž knježeše w dwacetyl a třicetyl lětach mjez serbskej młodzinu hač z tolstych „Sta-wiznow Serbow“.

Kniha je sprawna. Čitar hnydom čuje: Haj, tak je bylo. P. Grojlich njespyta wjace ze wšeho scinić, hač je bylo. Ale to, štož je bylo, woprawdze tež zhoniemy. Awtor na příklad pisa wo projektach přesydenja Serbow do Juhosłowjans-keje, wo kotrychž je hewak lědy što zhonić. „Woprawdze“, takle přistaji,

... a wšitke
mocu su
slabe
přečiwo woli!
Akbg '86

„smy po tym dožili chwile, w ko-trychž sej rjeknjechmy: Škoda, zo tehdy njejsmy.“ Nic jenož k zabawje powěda awtor anekdoty a podawki, ale zo bych-my spóznałi tehdyši čas a ludži.

Jedne přeće hišće na Pawoła Grojlichu mamy: Njech nam napisa swoje dopomjenki z lětow po 1945. Njeje hižo wjèle tych, kiž bychu to móhli činić. Tu pak njesmě — z ideologiskich při-činow? — nastać žana džera. A njeh Pawoł Grojlich wostanje při swojim wašnju: zabawnje, serbsce, sprawne.

Jan Malink

Naše nowiny a časopisy před 100 lětami

Z Budyšina

Za serbski mačičny dom so 22. januara 1887 w Lipsku wobradžeše. Kak to? — Serbska „Skazańka“ w Lipsku běše sebi wjéčor hodowny štomik za-swěcila a někotrych najblišich znatych k tomu přeprosyla. Spěw a hudžba a mjeztym připitki (w serbskej, českéj, pôlskej a němskej rěci) zawjeselowachu a zahorjachku male towarzstwo. Koždy běše někajki (žortwy abo wužitny) dar sobu přinješ a zapalený pod hodowny štom połožil. Tak běše štomikej wobradžene, ale my chcyhmy serbskemu domej w Budyšinje wobradžeć a tola tež dopomjenku na přenju „serbsku wobradženku“ w Lipsku sobu domoj wzać. A předawachmy dar po darje a při přesadžowanju so druhy daloko honjachmy. Wuwikowany pjenjez bu wobradženka „serbskemu domej“. Při wotwaleniu smy so něsto nasmjeli. Ně-kotražkuli kup so zaso pod štom suny —, a bu znowa na předań stajena a zaso noweho kupca namaka. Na wšém po-sledku předachmy tež posledni štom ze swojeho lěsa — wšo, so móhli so serbski dom w Budyšinje skerje lepje twarić. Ze wšeho smy něsto přez 50 markow wuwikowali a so při tym swarnje za-bawjeli. — Snadž něhdžěžkuli něsto po-dobne sptytaja. Wérce, wšo derje dže, hdźiž čłowjek jeno chce.

Serbske Nowiny, sobotu
29. januara 1887

POWĚSCÉ

Hrodzišće: Na přenjej adwentnej nje-dzeli zašleho lěta poswjećichu so pišeče tudyše cyrkwe. Po 11 lětach čakanja bě firma Eule z Budyšina we wjace hač triměsačnym džele 108 lět stare pišeče docyla wobnowila. Cyłkownie wobno-

wjenje bě trěbne, dokelž bě drjewo zdžela chétero přetočene a dokelž bě kónc wójny přez skónowanu třechu cyrkwe so zadobywaca woda pišeče wobškodžiła. Při ponowjenju je so wosebje na to džiwało, zo by so pozdnjo-romantiski charakter pišečelov zachował. Z tym su Hrodzišćanske pišeče, kiž je Hermann Eule jako třinate w swojim zawodze twarił, najstarše pišeče tuhoto zawoda, kiž su džensa hišće w dalojke měrje originalne zdžeržane. Pjenjezy za wobšérne ponowjenje (něhdž 20 000 hr) je wosada sama zwiedla.

K poswjećenju hraješe na pišečelach před něhdž 300 wopytowarjem Tomáš Žur, organist při katedrali swj. Jadwigi w Berlinje. Njech Hrodzišćanske pišeče mnohe lěta zaklinča wosadže k wjeselju a Bohu k česiči.

T. M.

SERBSKE BOŽE SŁUŽBY

1. 2. — 4. njezdžela po Třoch kralach

Budyšin-Michałska: 9.00 hodž. kemše — Albert

Budestecy: 14.00 hodž. kemše z Božim wotkazanjom — Albert

8. 2. — poslednja njezdžela po Třoch kralach

Hodžij: 10.00 hodž. kemše z Božim wotkazanjom — G. Lazar

15. 2. — 3. njezdžela do pôstneho časa

Hrodzišće: 8.30 hodž. kemše — Malink

Bart: 10.00 hodž. kemše — Malink

Poršicy: 8.30 hodž. kemše z Božim wotkazanjom — Wirth

Bukecy: 10.00 hodž. kemše — G. Lazar

1. 3. — njezdžela do pôstneho časa

Budyšin-Michałska: 8.00 hodž. kemše — Albert

Budestecy: 14.00 hodž. kemše — Albert

Pomhaj Boh, časopis ewangeliskich Serbow. Rjadej Konwent serbských ewangelickich duchownych. — Ludowe nakładnictwo Domowina Budyšin, Sukelska 27. Redaktor: sup. Siegfried Albert, 8600 Budyšin, Serbski kérchow, tel. 4 22 01. Ekspedicja: farar G. Lazar, 8601 Bukecy (Hochkirch), Kirchweg 3. — Lic. čo. 417 Nowinarskeho zarjada pola předsedy Ministrskeje rady NDR. — Cišć: Nowa Doba, či-šćernja Domowiny w Budyšinje (III-4-9-2397). — Wuchadža jónkróć za měsac. Přinoški a dary na konto: Sorbische evangelische Super-indentur Bautzen, Sp. Bautzen 4962-30-110 — Index-Nummer 32921